

polémiaja a magyartanítás tárgyának és módszereinek újragondolásáról.

A folyóirat eddigi történetének bemutatását függeléként követő művelődéstörténeti áttekintés a pedagógiai diszciplína és a pedagógiai szakfolyóiratok megjelenését lehetővé tévő kulturális konstellációk elemzésével szélesebb kontextusba helyezi a könyv témáját. A tájékozo-

dást segíti a kötet végén található bibliográfia, amely a lapban megjelent írások könyvészeti adatait tartalmazza. A kötetet dokumentumok és szerkesztőségi eseményekről készült fényképek zárják.

VÁRI GYÖRGY

(*Iskolakultúra, Pécs, 2006,*
192 oldal, ármegejelölés nélkül)

Művészet

DAVID TOOP:

Hangok óceánja

Az angol zeneszerző-esztéta, David Toop 1995-ben megjelent könyve Zöld István fordításában nyugodtan tekinthető hiánypótló munkának, hiszen a kortárs elektronikus zene szubjektív, mégis az író résztvevői hitelessége által garantált, irodalmi igényű összefoglalása Magyarországon mindeddig váratott magára. Nem ildomos megfelelni Kömlödi Ferenc *Fénykatedrális* című, 1999-ben kiadott kötetéről, azonban a szerző ebben a könyvében az elektronikus zenét, a szintetikus, mediális tételezettségű hangkeltést és képi világot leginkább a kiberkultúra egy aspektusaként tárgyalta.

Toop érdeklődésének fókuszában főként a zene sodrása és dinamikája áll, függetlenül mind a hangkeltés módjától, mind pedig azoktól a formai elemektől, melyek a zenét besorolhatóvá, osztályozhatóvá és rendszerszerűvé teszik. Ez a felfogás tűnik elő a személyesre hangolt, kollázsszerű szövegformálásban is. Vagyis Toop *modorában* követi az adott diskurzus természetét, és ez meglehetősen mozgékonyra teszi egyrészt a művet magát, másrészt pedig az arról adható értelmezéseket is, hasonlóan ahhoz, ahogy az elektronikus zenét érintő különböző stílári kategóriákhoz (ambient, techno, electro, acid house) viszonyul: nem tagadja ezen „skatulyák” meglétét, azonban másodlagosnak tartja azokat, és bennük – jogosan – in-

kább egy aprópénzesítő piaci magatartás szempontrendszerét véli felfedezni, bár szerencsére nem válik túlhangsúlyozottá ez a „globkrit” attitűd.

Ha lehetséges egy ennyire szétartó szövegben fókuszált gondolatokat találni, akkor ez talán a hangok mindenütt-jelenléte, valamint a technológia eluralkodásának lehetősége (vagy rémképe) az emberen és környezetén. Eszerint nem létezik olyan pillanat, melyben a teljes csöndet észlelhettünk; valamiféle állandó, örvénylő hangfolyam

életünk minden pillanatában kiszűrhető a valóságból, például amit John Cage tapasztalt egy hangsteril stúdiósobában: ha külső zajt nem is észlelt, idegrendszerének magas énekhangját és vérenek lüktetését folyamatosan hallotta. A hangok ekként megállapított természete önkéntelenül felveti a kérdést: hogyan lehetséges egy olyan világot lehatárolni, amelyben az ember megőrizheti akaratát és meghatározhatja, mi az, amit beenged és mi az, amit kizár ebből a permanens folyamból? Ez a *hangóceán* analógiája lehetne annak az információáradatnak, amely a nap minden pillanatában nemcsak hogy hozzáférhető, de ránk is erőlteti magát, s amelyből olyan tendenciák olvashatók ki sokak számára, melyek az emberi függetlenség útjában állnak, és

negatív, sőt leginkább tragikus jóslatokkal fenyegetnek.

Toop úgy oldja fel ezt a problémát, hogy szerinte az ember létrehozza a számára leginkább elfogadható személyes környezetet, amit olyan „eszközök” megalkotásával érhet el, melyek a személyes szabadság növeléséhez és az individualitás kiteljesítéséhez járulnak hozzá, vagy akár a közösségi létezés igényét elégtetik ki. (Ez a két lehetséges befogadói magatartás egyben az elektronikus zene létrehozásának demokratizálódott folyamataira utal.)

A fentebb említett, kettős szándékkal harmonizálhat is, hogy írásmódja a *cut and paste*-nek nem az öncélú, avantgárd esztétikáját idézi, hanem filmes párhuzamolású irodalmi áttűnései sokkal inkább egy olyan didaxist támogatnak,

mellyel a szerző megfelelehet annak a kihívásnak, hogyan lehet úgy írni a zenéről, hogy az olvasás egyben láttassa is a hangokat. A non-lineáris szerkezet (avagy a struktúra hiánya) miatt nehéz eldönteni, hogy a könyv egy szofisztikált techno-apológia vagy esetleg a kortárs eszkepizmus alapműve, mindenesetre annyi bizonyosan elmondható, hogy ha időben kerül(t volna) – hasonlóan kiváló fordításban – a magyar közönség elé, talán sokkal árnyaltabb kép alakul(hatott volna) ki az elektronikus zenét illetően, talán mentesebb

lett volna a róla való gondolkodás a sztereotípiáktól és az ostoba, radikális véleményektől olyan személyek részéről, akik szóhoz jutottak a kérdésben. De a késedelem szerencsére nem behozhatatlan.

BORÓK SZABOLCS

(Fordította Zöld István,
Doppelgänger Kiadó, Budapest, 2006,
320 oldal, 2600 Ft)

AIR:

Pocket Symphony

Jean-Benoit Dunckel és Nicolas Godin duóját nem kell bemutatni az olvasóknak. 1998 óta nem űzheti ki őket senki a popzenei dimenziókból, akármennyire is különböző vagy nem szerethető, netán érdektelenségbe fulladó Airen kívüli – de Air-közeli – anyagaik is legyenek. A 2004-es *Talkie Walkie* után, amely a legtöbb kritikusnál ismét csak album és album közötti, vélt és konvencionális minőségi különbségek megállapításának áldozata lett, idén márciusban jelent meg *Pocket Symphony* című lemezüik.

Mindenekelőtt időzzünk el a címnél! *Zsebszimfónia*. Hangozhatna valami frappáns csomagolásnak is, oktan mobilitási mániánk szlogenjeként. A dalok szellemiségének fényében a cím azonban *maradványt*

jelöl. Egy csodás és végtelen érzelmi világ stilizált modell-maradványát, melyet már csak zsebünkben merünk hordani. Legyen szó glockenspielről, netán szűrők gyeplőjén tartott, finoman galoppozó szintetizátorról, néhol a hangszerelés is – még pont nem giccsbe szakadóan – vizsztatükrözi a zsebszimfónia mivoltát és miértjét.

A bevezető, személytelen melankolikusságot sugárzó *Space Maker* után következik a lemez első katarzisa: *Once Upon a Time*. A dal mind formailag, mind tartalmilag az idő megfoghatatlan múltására és (mégis) ciklikusságára reflektál. „Time’s getting on. Time’s over now” – ugyanakkor rezignált meditációba is beboacsátást enged: „Don’t try to be on time! Don’t try to run after time!” A dal szíve nyilvánvalóan a reszkető, de ritmikát teremtő zongora, e körül járnak óvatos táncot az akusztikus dobok, és e körül keni el a többi hangszer is a részletek kontúrjait, háttorzongatóan gyönyörű hangszínekkel.

Igazi urbánus blues érkezik ezután a *One Hell of a Party*ban, Jarvis Cocker tolmácsolásában. A már méltatott idő világába pottyán bele ez a dal a fájdalmas csalódásról és annak feldolgozatlanságáról, de a harmadik percnél felmosolygó szintetizátor, valamint a végig kísérő szerepben tündöklő shamisen és zongora mégis háttorzongatóan stilizál, gyönyörre fokozva így a szenvedést.